

שופטים חכ"ד שיחה ד'

מצד אחד עגלה ערופה היא לכפרה, אך מצד שני אין לה את הדינים דכפרה, שאינה נעשית במקדש ואינה נעשית על ידי כהן. ולכן מפרש רש"י שהכפרה היא בהתאם לפרטי ההריגה. וזהו "עורפו בקופיץ" כי העריפה היא היפך השחיטה, והו"ע של שלילה, שזה מתאים לטעם פרטי המצוה.

בדין עגלה ערופה מפרש רש"י (כא, ד): "וערפו: קוצץ ערפה בקופיץ. אמר הקב"ה תבא עגלה בת שנתה שלא עשתה פירות ותערף במקום שאינו עושה פירות, לכפר על הריגתו של זה שלא הניחוהו לעשות פירות".

וצריך להבין, מדוע מצרף רש"י פירוש תיבת "וערפו" לפירושו ע"ד טעם המצוה בדיבור המתחיל אחד? ומדוע צריך לפרש את פרטי טעמי המצוות הרי מצד פשוטו של מקרא אין הכרח לחפש טעמים לפרטי המצוות? ומדוע אומר "אמר הקב"ה" הרי כל התורה כולה היא דברי הקב"ה?

והביאור בזה: רש"י מבאר את הטעם לפרטים דעגלה ערופה מפני שהריגת העגלה שונה מכל שאר המקומות שבהם מביאים בהמה לצורך האדם. דבכללות הקרבנות הם (א) או לכפרה או ברכה להקב"ה, והם נעשים בפנים המקדש, (ב) או קרבנות שהם לטהרה, על דרך טהרת המצורע, והם נעשים מחוץ למחנה כי הם מטהרים את המצורע כדי שיוכל להיכנס לתוך המחנה (ושעיר המשתלח הנה עיקר הכפרה - הוידוי - נעשה בפנים, ורק שמשלח כדי לשלח את עונות בני ישראל. ופרה אדומה שנעשית בחוץ היא הכנה לטהר טומאת מת).

אך בעגלה ערופה הנה מצד אחד הרי זה כפרה - "כפר לעמך גו" - אך מצד שני אין לעגלה את הדינים דכפרה שאינה נעשית במקדש, ואינה נעשית על ידי כהן. ולכן מפרש רש"י "אמר הקב"ה" שזהו אמירה מיוחדת ושינוי לגבי הכפרה שבכל התורה, שפה הכפרה היא בהתאם לפרטי ההריגה. וזהו ש"עורפו בקופיץ" כי העריפה היא היפך השחיטה, והו"ע של שלילה, שזה מתאים לטעם פרטי המצוה - עגלה שלא עשתה פירות, תיערף, במקום שאינו עושה פירות - שבזה מודגש השלילה - לכפר על הריגתו של זה שלא הניחוהו לעשות פירות.

מהענינים מופלאים שברש"י: ישנם ג' אופנים לבאר את הכפרה שעל ידי העגלה ערופה: (א) לדעת הרמב"ם הכפרה היא מצד הפועל, שעל ידי שהזקנים עושים ככל אשר ביכלתם שהרוצח יתגלה אזי "נכפר להם הדם". שהרמב"ם במורה נבוכים מבאר שטעם הדין דעגלה ערופה הוא כדי שיתגלה הרוצח על ידי החקירה כו', ועד"ז טעם ש"לא יזרע" הוא כדי שבעל הקרקע ישתדל למצוא את הרוצח. ולכן לומד הרמב"ם ש"נחל איתן" פירושו נחל ששוטף בחזקה - ולא קרקע קשה שלא נעבד, כי אדרבא דוקא בקרקע טוב ישתדל בעל הקרקע למצוא את הרוצח. (ב) להרמב"ן (והרמב"ם בספר הי"ד) הכפרה היא מצד הפעולה, שאומר ש"לפי דעתי יש בו טעם כענין קרבנות הנעשים בחוץ". (ג) לרש"י הכפרה היא מצד הנפעל - שההדגשה היא שהעגל מכפר על זה שלא הניחוהו לעשות פירות, שלכן כל הפרטים דהעגלה הם באופן של שלילה כנ"ל, ולכן מפרש ש"נחל איתן" הוא קרקע קשה שלא נעבד (בהווה).

וההוראה: התורה היא נצחית, וא"כ כשרואים יהודי שהוא "חלל בשדה" צריך לתת לו מזונות ולווייה, תורה ומצוות שיצילוהו. ולכן צריך לצאת לשדה ולעורר כל יהודי הנמצא בשדה להתקשר להקב"ה, שבחודש אלול המלך בשדה "ומראה פנים שוחקות לכולם", "ומקבל את כולם בסבר פנים יפות".